

ŽEMAITĚ

BUDYNĚ

Žemaitė Budynė

http://www.litres.ru/pages/biblio_book/?art=55844070

Budynė:

Аннотация

Ciesz się klasyką! Miłego czytania!

Содержание

Конец ознакомительного фрагмента.

11

Budynė

budynė – budėjimas prie mirusiojo, šermenys. [przypis edytorski]

Rudenop linkui stojo tikra giedra. Dienos šiltos, saulėtos, kaip per šv. Joną. Naktys, nors be mėnesio, bet žvaigždėtos, aiškios, niekur debesėlio, nei jokio vėjelio, baltas rūkelis romiai¹ pagal žemę storą rasą klojo. Nors šilta ir graži, vistiek ne vasaros naktys. Nuo vakaro nemiegojus ilgu aušros sulaukti. Sietynas jau augštai iškilo, o Aušrinės vis dar nematyti; laikas jau kelti kultį, o bobos dar tebebudėjo senę Kukinienę.

Senelė sudžiūvusi kaip kempinė, išblyškusi kaip drobė, rankos, kojos užšalusios, nagai ir lūpos užmėlynavusios, užtrokšdama vos tik kvėpuoja, o vis gyva ir gyva. Išvakar jos marti bijojo viena su vaikais numarinti, susikvietė kelias kaimynes – tos subėgusios žiūri, kad senelė, rodos, jau miršta: sustyrusi visa, kaip tik pagalys; kvėpuodama traukia iš vidurių galo; akys užmerktos. Bobos sako:

– Taip jau ji ir amžinai užmigs.

Ėmė ją žadinti, šnekinti, klausinėti:

– Ar bijai mirti? Ar bloga širdis? Persižegnok laimingai kelionei; atsiduok Dievo valiai, matai, kad jau mirsi.

Ligonė nė akių nepakėlė. Paskui šventuoju vandeniu! Iššlakstė

¹ *romiai* – ramiai, tyliai. [przypis edytorski]

visas keičias, visus palubius, kad piktoji dvasia negalėtų prisiartinti prie mirštančios; ištraukę iš palubio Dievo kūno rūtų, prirūkė visą trobą dūmų – tos šventenybės irgi bijo piktoji dvasia. Prie ligonės lūpų prikišo kryžių, ražančių, škaplierį ir kitas „brostvas”. Ligonė vis dūsuoja² kaip dūsavusi, užsimerkusi. Dar viena boba įėjusi, pasiveizdėjusi į ligonę, sušuko:

– Ko čia tylite kaip stuobriai, ko nesimeldžiate? Ar nematote, kad jau miršta! Kaskarts rečiau bedūsuoja (čiuptelėjusi už rankos) – šalto prakaito apipilta. Bevėpsant numirs be žvakės.

Subruzdo visos bobelės. Viena degė gramnyčią³, kita „Dievomūką”⁴ spaudė į ligonės ranką, į antrą – žvakę. Subėgo visi namiškiai. Sužadino visus vaikus, nes žmogui mirštant niekam nepridera po tuo stogu miegoti. Suklaupė visi asloje. Viena bobelė ėmė skaityti visokias maldas prie mirštančio – litanijas, aktus. Skaito ir skaito be galo. Bobos ėmė žiovauti ir snausti.

– Kas nors šaukite „Jėzus Marija” ! – atsiliepė kažikuri iš būrio – visai retai bedūsuoja... Dūšia⁵ kaip ant plauko bekybo...

Viena boba klūpodama prie lovos, rūsčiu balsu ėmė šaukti:

– Jėzau! Marija! Juozapai šventas! Priimk dūšią mano!

Marčios Onikė balsu verkdama puolė ant ligonės kojų ir ėmė garbstyti: —

– Senelėle... Močiutėle mano!... Kur tu mane paliksi?...

² *dūsuoti* – sunkiai kvėpuoti. [przypis edytorski]

³ *gramnyčia* – žvakė. [przypis edytorski]

⁴ *Dievomūka* – Dievo/Kristaus kančia. [przypis edytorski]

⁵ *dūšia* – siela. [przypis edytorski]

– Cit! Cit! Netrukink⁶ mirti – tramdė bobos, varė šalin.

Betraukdamos Onikę nuo kojų, sujudino ligonę; ta, atvėrusi akis, žvalgėsi po trobą; paleido iš rankos degančią gramnyčią, ji nurietėjo ant apklotės; vos nutvėrė bobos, kad neužsidegtų patalynė. „Dievomūka” tuo tarpu nubarškėjo ant žemės.

– Aš dar nemirštu, nebijokite – pratarė ligonė ir užsikosėjo. Sukilo bobos. Onikė pripuolusi, apsikabinusi senelaitę pasvadino. Kaip nustojo truputį kosėti, padarė saldinto vandens atsigerti. Senelė, nurijsi klukšni⁷ kaip per kalną, krito atgal ant pagalvės ir vėl užsimerkusi tarė:

– Eikit gulti, nebijokite, aš dar nemirsiu...

Bobos pasieniais šnibždėjosi:

–Mat, nabagė, niekaip nenori pasiduoti! Sako „nemirsiu”, o čia gyvs nabaštikas⁸...

– Nuo vakar ryto jau gersteklis⁹ gerklėje, o dar „nemirsiu”; gana, tu, gana!

– Kiekvienas ligonis prieš galą sakos, kad „nemirsiu”; o čia žiūrėk, šmakšt ir užges... Bus ir čia taip pat, pamatysi. ... Numirs be žvakės, jei jos klausys.

– Vakar saulei tekant buvo nusilpnėjusi; gal ir sulauks to patis laiko numirti!

– Gal dar ir kito saulėtekio sulaukti...

⁶ *trukinti* – delsinti, gaišinti. [przypis edytorski]

⁷ *klukšnis* – gurkšnis. [przypis edytorski]

⁸ *nabaštikas* – dabar: nabašninkas, numirėlis, velionis. [przypis edytorski]

⁹ *gersteklis* – karkimas, gergulys. [przypis edytorski]

– Sakyk, gal dar ir išgyti? Sustingusi jau visiškai.

– Prastoti jos nebegal... Iš burnos dvasia šalta...

Taip ir tolygiai šnibždėdamosi bobos susisėdo ant suolo ir pas krosnį ant suoliuko; kitos išėjo laukan prasivėdinti. Nuo vakar ryto jau gersteklis gerklėje, o dar „nemirsiu“; gana, tu, gana. – Kiekvienas ligonis prieš galą sakos, kad „nemirsiu“; o čia žiūrėk, šmakšt ir užges... Bus ir čia taip pat, pamatysi. ... Numirs be žvakės, jei jos klausys. – Vakar saulei tekant buvo nusilpnėjusi; gal ir sulauks to paties laiko numirti! – Gal dar ir kito saulėtekio sulaukti... – Sakyk, gal dar ir išgyti? Sustingusi jau visiškai. – Prastoti jos nebegal... Iš burnos dvasia šalta... Taip ir tolygiai šnibždėdamosi bobos susisėdo ant suolo ir pas krosnį ant suoliuko; kitos išėjo laukan prasivėdinti.

Šeimininkas, ligonės sūnus, atsisėdęs už stalo užsirūkė pypkę. Kiti namiškiai ir vaikai nuslankiojo gulti. Onikė, apklosčiusi senelaitę, atsisėdusi kojų gale snaudė.

Sulojo šuniukas, ir įėjo į trobą kaimynas Baltrušis. Prie durų, maudamas kepurę, tarė:

– Kas pas jus begirdėti? Pamačiau žiburių pareidamas nuo kumelių, tariau, kad jau numarinote...

– Gyvą dar tebeturime – atsakė Rukinas – prašom toliau, prilenk kojas... Užsidek pypkę...

– Kelinta naktis, kaip jus vargina! – tarė Baltrušis sėzdamasis – mat, sena dvasia sukietėjusi, spiriasi... Nenor išėiti... Kiek tai metų... Kad aš atmenu, vis tokia ir tokia...

– Bene kažin kiek čia metų turėjo – tarė Rukinas – aš, pats

- vyriausis, dar penkių dešimtų neturiu. Sakės jauna nutekėjusi...
Per septynias dešimtis daugiau neturi...
- Vistiek pasivalgė gerai duonelės...
 - Duok, Dieve, kiekvienam tokio amželio sulaukti! – įsimaišė bobos į kalbą – nemažus vaikus patiekti, be jokio rūpesčio gal mirti...
 - O pasenęs žmogus ir atlikęs, ką turi kitam ant sprando sėdėti veltui, verčiau numirti...
 - Puikiai, gražiai šv. Sakramentais apveizdėta, gal mirti...
 - Vienas kartas nė vienam nemeluos, reiks mirti...
 - Ar nedavėte žinios Palapienei? – klausė kita boba – užsiklyks patyrusi numirus. Būtų dar prie gyvos atėjusi...
 - Nebuvo kaip, dabar toks darbymetis – teisinosi Bukinas – jeigu patęs ligi nedėlios¹⁰, pasakysias...
 - No brač! Duočiau aš jai žinią! – šokos Baltrušis.
 - Kad taip man, su vėzdu¹¹ aš ją išlydėčiau... Kuomet tik prisuko prie motinos, visuomet ratuota išėjo... O kas karšino? Kas smarvę gėrė?
 - Kad mano pats toks veršis – atsiliepė Rukinienė.
 - Kad jam kas sermėgą vilktų, turbūt neišsižiotų dantų...
 - Užteks ir mums, gyniojos Bukinas – mat, dabar Onikei visą patalynę paliko...
 - Anokia ten ne patalynė! – šokosi Rukinienė – dvi pagalvėli

¹⁰ *nedėlia* – sekmadienis. [przypis edytorski]

¹¹ *vėzdas* – lazda. [przypis edytorski]

kaip šilki ir patalai dvaknelės... Vieni įpilai¹²...

– Netur, netur tiesos¹³ Palapienė kištis, nė grobstyti – šaukė kita boba – Jūs veizdite, jūs penate ir skalbiate. Palapienei kas paskirta ir atskirta. Galite ją atstatyti...

– Su vėzdu išvaišinti ir apsiundyti – pridėjo Baltrušis – Kaip pradėjo motina sargalioji, kiek ji ryšių nuo jos išnešė – lygu mes nematome...

– Kartu ir mano aštuonytę drobulę suglemžė – tarė Rukinienė – buvo kamaroje ant balkio pasverta, veizdžiu ir nebesą.

– Ko čia norėti! – tarė jauna boba – ar ne visur ta pati? Motinos viską dukterims sukemša. Mano uošvienė, antai, plikus šiaudus lovose paliko, nė kokio skurlelio¹⁴ visame gyvenime...

– Bene dangaus karalystę užsipelnė? – užsišoko kita.

– Marčią nuplėšė, dukteriai sukimšo, o žentas viską perleis per gerklę, nė „Amžinatilsio“ nepasakys.

– Kad motinos tokios priešingos; kaip ir ši – rodydamas į lovą tarė Baltrušis – ko neina karšti prie dukterų? Mano motina, kad taip viską būtų sukimšusi ir pati pas mane karšusi susirgus, būčiau su lova išmetęs ant pamato... Šaukis sau prie dukterų!

Ligonė lovoje pasijudino. Onikė pasvadinusi pagirdė ir vėl paguldžiusi užklostė.

– Mūsų senelaitė ne tokia, nėmaž mūsų neskaudžia – tęsė toliau kalbą Kukinas – duoda kiek beturi dukteriai iš tų pačių

¹² *ipilas* – pagalvės arba patalų užvalkalas. [przypis edytorski]

¹³ *tiesos* – čia: teisės. [przypis edytorski]

¹⁴ *skurlelis* – nuo: skurlis – skuduras. [przypis edytorski]

Škurlių, paliekti ir mūsų Onikei... Užteks visiems, paliks ir nuo
mūsų...

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.